

Themareeks 21-22: Trajecten in het hoger onderwijs

Uitgave van de Leido Academy, het thema-netwerk voor LevenLang Leren

BIJeenkomst 5
WOENSDAG 11 MEI 2022
10.00 – 11.30 uur (online)

TRAJECT

BACHELOR → CERTIFICATEN (7 + 8) → DIPLOMA OP 8

11 april 2022

Inleiding

Net als bij het traject van 13 april wordt op 11 mei gekeken naar een bijzonder traject, in die zin dat het gaat om een nadrukkelijke 'vernieuwing' voor het hbo binnen het stelsel voor het hoger onderwijs: 'Na de Bachelor gaan werken en studeren aan de hand van certificaten op de niveaus 7 en 8, om vervolgens een diploma op niveau 8 te verwerven'. Voer voor toekomstdenkers...

Het vormt een opmerkelijke route, vooral ingegeven door het feit dat we steeds meer kunnen doen met het Nederlandse raamwerk voor onderwijskwalificaties, het NLQF. Daaraan kunnen formele en niet-formele en dus bekostigde en private opleidingen en scholingsprogramma's worden gekoppeld via een procedure die wordt uitgevoerd door het 'National Coordination Point (NCP)'. De wetgeving voor het NLQF is nu vrijwel rond en voor 2023 mag worden verwacht dat elke opleiding die direct of indirect een plek heeft gekregen in ons stelsel het bijpassende NLQF-nummer op het diploma of certificaat moet vermelden. Dat kan tevens gebeuren in het 'diplomasupplement', met een verwijzing naar het European Qualifications Framework (EQF), om alles ook internationaal zichtbaar te maken.

Waarom deze inleiding aldus verwoord? Nou, het betreft het bespreken van een traject waarin een diploma voor het hbo op niveau 8 kan worden opgenomen. Het is in twee opzichten bijzonder:

- De Vereniging Hogescholen (VH) heeft twee jaren geleden een notitie het licht laten zien waarin wordt gepleit voor het komen tot een formeel certificaat op niveau 8, onder regie van de hbo-sector, met als naam 'Professional Doctorate'¹, en met de suggestie dat het een vorm van promoveren bij hogescholen is;
- Er zijn nog geen kwalificaties die via het NCP zijn ingeschaald op niveau 8 van het NLQF. Het aantal op de niveaus 6 en 7 is sterk gegroeid in de laatste jaren². Met het verder uitwerken van dit traject kan ook een impuls aan de verdere ontwikkelingen dienaangaande worden gegeven.

Verderop gaan we hier wat nader op in, om u uit te dagen, om mee te doen op 11 mei.

¹ We hebben daar toen al een keer aandacht aan besteed, erop wijzend dat de Technische Universiteiten deze naam (graad) zonder wettelijke basis gebruiken voor trainee-opleidingen na een Master. Het betreft een opleiding die formeel leidt naar een 'ontwerperscertificaat' en door de overheid wordt bekostigd in samenhang met de promoties (Doctorate, PhD). Het plan van de VH zou dus leiden tot een onduidelijke situatie, met een naam voor twee duidelijk verschillende kwalificaties.

² Daarbij valt op, en dat is interessant voor onze bijeenkomst over dit traject, dat in de afgelopen maanden het vooral bekostigde hogescholen zijn die via de private-contract-activiteiten kwalificaties laten inschakelen, als spin-offs van formele opleidingen. Dat is duidelijk een trend aan het worden.

Online

De bijeenkomst vindt online plaats, met gebruikmaking van Zoom. De deelnemers ontvangen ongeveer een week van tevoren, samen met de agenda, de link toegestuurd.

Aanmelden

Deze bijeenkomst op 11 mei is gratis. U kunt zich aanmelden door een mailtje te sturen naar info@leido.nl met vermelding van uw naam en organisatie. Uw vragen kunt u daarbij ook opnemen.

Doel van de bespreking

In de vorige nieuwsbrieven is al uitgebreid ingegaan op de redenen die er zijn om aandacht te besteden aan een aantal interessante trajecten binnen het hoger onderwijs, en dan vooral gericht op de positie van het hbo. De samenhang met het mbo en havo/vwo komt dan ook in beeld, om alles in allerlei kaders te kunnen plaatsen.

Diverse van die trajecten lijken op het eerste gezicht 'buiten de orde van het hoger onderwijs'. Maar er zijn evenwel meer dan genoeg signalen die erop wijzen dat het stelsel een vernieuwing behoeft. Natuurlijk is dat nodig vanwege de invoering van de Ad en de veranderingen die nu al zichtbaar worden, maar zo zijn de invoering van het NLQF en het sterk groeiende aanbod aan niet-formele opleidingen en andere kwalificaties door bekostigde hogescholen evengoed aanleiding om te kijken naar wat er dan allemaal dient te veranderen.

Dat kan gaan om de inhoud en de vormgeving maar zeker om de kaders die er zijn voor de wet- en regelgeving. Maar in de eerste plaats moet worden gekeken naar de mogelijkheden die kunnen worden uitgebreid voor jongeren, werkenden en andere doelgroepen. Daarmee kunnen de instellingen ook verder gaan met het zoeken naar andere invalshoeken, met het differentiëren in de leerwegen en het flexibiliseren op allerlei niveaus.

Daarom dus deze ThemaReeks, om duidelijk te maken dat die vernieuwing moet gaan plaatsvinden, aan de hand van het laten zien dat allerlei huidige en vernieuwde trajecten door een andere aanpak kunnen bijdragen.

Notitie

Zoals dat ook gebeurt met de andere trajecten wordt op basis van de bijeenkomst een notitie opgesteld. Daarin worden de uitkomsten ervan opgenomen, samen met een aantal beschouwingen rond de schakels binnen het traject. Degenen die deelnemen aan de bijeenkomst krijgen in een eerdere fase een concept toegestuurd, om nog aanvullende zaken aan te leveren.

Verdere bijeenkomsten

De zes trajecten staan centraal gedurende de tweedaagse die is gepland voor 13 en 14 oktober dit jaar. Het doel daarbij is in een aantal sessies alles 'aan elkaar te vastknopen', dus om te bezien hoe alles in een vernieuwd stelsel kan worden ondergebracht. In mei zal hierover meer bekend worden gemaakt.

Daarnaast is er op 1 juni van 10 tot 16 uur een studiedag in Amersfoort, over de eerste twee trajecten: mbo4-Ad en Ad-Bachelor. Het doel daarvan is het verder aanscherpen van de uitkomsten van de bijeenkomsten en daarmee de notities die zijn verschenen, en te kijken naar allerlei praktische zaken en bijpassende ontwikkelingen. Hierover zijn aparte nieuwsbrieven beschikbaar.

Beschouwing van het traject op 11 mei

Het traject dat we aan de orde gaan stellen, wordt hieronder aan de hand van een aantal aspecten beschreven. In de tweede nieuwsbrief voor deze bijeenkomst, gepland voor begin mei, worden deze zaken opgenomen in een agenda, als een handleiding voor het bespreken van het traject.

Traject 5 Bachelor → Certificaten (7 en 8) → Diploma op 8

Degenen die een bacheloropleiding hebben afgerond, kunnen vervolgens de werkzaamheden combineren met het behalen van certificaten op de niveaus 7 en 8 (van het NLQF). Het aanbod op deze niveaus zal verder worden ontwikkeld, specifiek door hogescholen in de private context. Vervolgens zal er op niveau 8 een hbo-diploma gaan ontstaan, via het NLQF. In het overleg rond dit traject zal nader worden bezien wat de status daarvan is en welke mogelijkheden er tevens zijn om tot een internationale positionering te komen.

1 Bachelor en gaan werken

Veel van degenen die een hbo-bacheloropleiding afronden, hebben de verwachting daarmee een baan op niveau 6 te vinden. Uit de statistieken blijkt dat dit best een goede optie is, al zullen er ook afgestudeerden zijn die eerst op een wat lager niveau aan de slag moeten gaan – en misschien in de concurrentieslag dienen te gaan met bezitters van de graad Ad.

Daarnaast opteren hbo-bachelors voor het gaan doen van een wetenschappelijke Master, welbewust en mogelijk ook al voorzien in een route die op voorhand was uitgezet (na het havo, het mbo dan wel na het hebben gevolgd van een Ad). Het vervolgen van de studieloopbaan met een hbo-master is nog niet massaal aan de orde, gezien de kaders waarbinnen die worden aangeboden. Maar de markt voor professionele masters in combinatie met het werk ('executive') is een stuk groter. Tevens worden ze onbekostigd aangeboden en dat geeft in bepaalde opzichten meer vrijheid in de programmering en de aanpak.

We gaan voor dit traject uit van de groep met afgestudeerden die voor zichzelf het idee hebben dat een hoger niveau haalbaar is maar daarbij kiezen voor het zoeken en vinden van een baan.

2 Werken en behalen van certificaten

Het gaat bij het behandelen van dit soort trajecten om de betrokkenheid van de hogescholen bij de vormgeving ervan en de mogelijkheden om er onderdelen van te verzorgen. Er zijn heel veel afgestudeerden zijn die een baan zoeken en verder hun weg weten te vinden via de bij-, her- en opscholing. Er is voldoende aanbod, binnen bedrijven zelf en via ontzettend veel kleine organisaties die zich met bedrijfsopleidingen richten op specifieke delen van het werkveld. Ook de beroepsorganisaties en -verenigingen, dus de netwerken voor degenen die een bepaald beroep uitoefenen, kennen hun eigen opleidingshuizen en daarbij behorende trainingen, cursussen en andere trajecten. Vaak worden daarvoor wel hogescholen (en hbo-docenten) ingehuurd, maar dat is een andere constellatie dan waarbij een hbo-instelling zelf het voortouw neemt.

Daarom kijken we binnen dit traject naar degenen die na de Bachelor bewust opteren voor het zoeken van een werkgever die de mogelijkheid biedt om aan de slag te gaan, intern te worden bijgeschoold, maar vervolgens de kans wordt geboden om trajecten te volgen die leiden tot een duidelijke waardering ervan in de vorm van een certificaat.

Maar we scherpen dit nog even aan door te stellen dat het gaat om alumni waarvan op voorhand duidelijk is dat zij een 'mooie loopbaan in het verschiep hebben'. Dat kan blijken tijdens de stage en de afstudeeropdracht of tijdens projecten die worden uitgevoerd. Er zijn bedrijven die deze eenheden van de opleiding gebruiken voor een vorm van selectie. Ze nemen juist die studenten in dienst en kunnen een overeenkomst afsluiten als het gaat om de vervolgscholing. De betreffende hogeschool heeft dus al contacten met deze bedrijven en kan op basis daarvan bezien op welke wijze invulling valt te geven aan het verzorgen van de kwalificaties die leiden tot een certificaat, met een civiel effect.

Nu is het specifieke hierbij dat deze alumnus op een gegeven moment op basis van een contract met de werkgever gaat zoeken naar certificaten op de niveaus 7 en 8. Op niveau 7 zijn er in het register van het NLQF al behoorlijk wat kwalificaties te vinden en het vermoeden bestaat dat het aanbod de komende tijd sterk zal gaan groeien – al wat het maar door de discussies over leeruitkomsten, aanbieden van semesters, flexstuderen met het betalen per bundel studiepunten en vooral ook met wat de 'micro-credentials' kunnen betekenen, en wat ze zijn.

Voor niveau 8 geldt dat er in het NLQF-register nog geen enkele kwalificatie voorkomt. Dat wordt kennelijk door aanbieders lastig gevonden, om de vergelijking met het promoveren bij de universiteiten te kunnen doorstaan. Maar er ligt juist een kans voor de hogescholen, want ze kunnen kijken naar hetgeen de Technische Universiteiten doen met alumni van bepaalde masteropleidingen die een traineeship volgen en daarmee al werkend en studierend een diploma op niveau 8 verwerven. Daarbinnen zitten allerlei leerlijnen met bijbehorende certificaten. Kortom, gewoon even als hbo over de schutting bij de wo-buren kijken. Dat er vervolgens werk aan de winkel is om er hbo-programma's van te maken en deze ingeschaald krijgen bij het NLQF, dat is helder. Maar het daarmee bezig zijn, kan een uitstekende impuls aan het hbo geven, ook als het gaat om de private activiteiten die binnen de wetgeving passen bij hetgeen de formele opdrachten van hogescholen zijn.

3 Van Bachelor naar niveau 8 – zonder Master tussentijds

Het volledige nieuwe en innovatieve aan dit traject, om het stelsel even wat op te schudden, is dat het einddoel van dit traject is het behalen van een diploma op niveau 8 van het NLQF. Voor alle duidelijkheid, het gaat dan niet om een wettelijk getuigschrift. We gebruiken in de wandelgangen hiervoor wel steeds het begrip 'diploma', net als er wordt gesproken over het 'diplomasupplement', maar het is formeel een 'getuigschrift'.³

Het diploma is gekoppeld aan een programma – een kwalificatie – waarbij het gaat om een combinatie van leeruitkomsten, bestaande uit een bundeling van certificaten op 7 en 8, in een bepaalde samenhang. Dat geheel wordt aangevuld met zaken die ervoor zorgdragen dat er een koppeling kan worden nagestreefd aan niveau 8 van het NLQF. Daarbij dient te worden gedacht aan kortlopende projecten, een afsluitend onderzoek en een presentatie van een rapport.

Uiteraard is deze aanpak in te vullen per sector en delen daarvan, om een koppeling te maken aan het werkveld. Voor elk programma kan een van de hogescholen als eigenaar worden gezien, binnen een netwerk van instellingen die mede bij het programma betrokken zijn.

Het geheel kan worden ondergebracht in een 'Community hbo-8', om maar een naam te geven aan het geheel.

Tijdens de bijeenkomst zal worden ingegaan op een aantal zaken die hiermee te maken hebben, om duidelijk te maken wat de relevantie is van het traject. Ook zal de vergelijking met hetgeen in het wetenschappelijk onderwijs wordt aangeboden, worden uitgediept. En uiteraard zullen we ook aangeven of er al dan niet een 'graad' aan kan worden gekoppeld, wetende dat dit alleen kan voor formele opleidingen. Maar daar zijn mogelijk mouwen aan te passen.

4 Bachelor – Master – niveau 8

Het zal duidelijk zijn dat een dergelijk diploma op niveau 8 ook kan worden ingebed in een leerlijn die loopt via de Bachelor en de (hbo-)Master. We denken dat dit pas een optie is als het traject dat we nu voor ogen hebben, een concrete positie heeft verworven. De ervaringen die dan zijn opgedaan met het aansluiten op het gebruik van certificaten in samenhang met een baan, kunnen vervolgens worden gebruikt.

Als dat op een gegeven moment zo is, zijn er dus twee routes naar het diploma op niveau 8. Dat is dan net zoiets zoals nu geldt voor de twee wegen die leiden naar een hbo-bachelor.

5 Privaat en bekostigd

Uit de beschrijving van het traject blijkt dat er voor de invulling van de schakels dient te worden gewerkt met private arrangementen. Tenminste, dat is het geval op basis van de huidige wet- en regelgeving. Het betekent dat voor bekostigde hogescholen dient te worden bezien op welke gronden deze instellingen vanuit die status kunnen bijdragen aan het geheel.

Tevens is de vraag of er twee soorten diploma's gaan komen, voor de bekostigde hogescholen met een vorm die daarbij past en voor de private aanbieders die vanuit hun eigen mogelijkheden tot het flexibiliseren van leerwegen kunnen bezien of een diploma op niveau 8 in de markt is te zetten. Dat zou ook in een privaat netwerk kunnen gebeuren.

6 Wet- en regelgeving - accreditatie

Het is duidelijk dat als dit traject in het stelsel een bruikbare vorm moet gaan aannemen, er wel iets dient te veranderen aan de kaders waarin de schakels zich bewegen. Het gaat vooral om de rol van de bekostigde hogescholen – en dan moeten ze dat ook wel willen. Het aandacht schenken aan dit traject kan daaraan bijdragen, denken we.

Maar mogelijk wil de overheid er ook iets mee gaan doen. Het gaat niet om de invloed van organisaties als de CDHO en de NVAO. Ook de Inspectie mag meekijken maar niets zeggen. Het is aan het onderwijsveld zelf. We gaan het zien.

³ We hebben het dus ook hier over de opleiding na de Master van een TU, met een traineeship. Dit leidt het verwerven van een 'ontwerperscertificaat' – een soort Master-na-Master. De Engelse vertaling die de TU's gebruiken in het diplomasupplement is 'Designers Diploma', want de status van een certificaat is in die wereld en in de internationale context te verwaarlozen...